

ÉNEK - ZENE

7-10. osztály

Általános célkitűzések, feladatok

Ének

- az aktív zenei tevékenység

Az általános iskolai ének-zeneoktatás alapvetően vokális indíttatású. Ez a középiskolai szinten is alapelv kell, hogy maradjon.

Az éneklés

- az előző hat év leginkább közös kiindulópontja
- élményszerzés az énekes tudás bármilyen szintjével rendelkező résztvevők számára
- a zene megismerésének az egyik legkönnyebb útja
- közösségformálás az órai munka folyamán, jó esetben a tanórákon kívül is
- ezért a tanórán kívül szervezett keretek között (énekkar) is zajlik, valamint
- mellett teret kell biztosítani mindenfajta más zenei megnyilvánulásoknak is, hogy azok is átélhessék az aktív zenélés élményét, akik az énekes képességeket nem vagy alig birtokolják: értsd ezalatt a hangszerhasználat bármilyen módját, ideértve az emberi testet is mint a legegyszerűbb hangszert

Zene

- a befogadó zenei tevékenység

A középiskolai zeneoktatás egyik célkitűzése az alapfokon eddig főként énekes módon megszerzett ismeretek körét a zenehallgatással kapcsolatos készségekkel kiegészíteni.

A zenehallgatás

- a középiskolás évek alatt a klasszikus zenével való találkozás gyakorta egyetlen tere
- többértéű feladatai közé tartozik, hogy a tanulókkal a klasszikus zenét megismertesse, elfogadtassa, annak igazi helyiértékét megadja a mindennapi életben
- lehetőséget kínál a tanulók számára az iskolai tanórai keretek között is a kikapcsolódásra, a szokásos tanórai munkavégzéstől alapvetően különböző időtöltésre; megadja az önismeret, az önreflexió lehetőségét, teret ad az érzelmeknek, gyógyít – mindezek segítségével fejleszti az érzelmi intelligenciát
- éppen ezért a tanórán kívül szervezett keretek között (hangverseny) is zajlik

Kultúra

- a háttértudás az előbbiekhöz

A zenei alpműveltség kialakítása, elsajátíttatása elengedhetetlen mind a zene aktív műveléséhez, mind a zene értő befogadásához. A megfelelő háttértudás emellett felhasználható a párhuzamos, majd a későbbi tanulmányok és életút során, és végső soron az értelmiségi lét alaptudásai közé tartozik.

A zenei alpműveltség

- utat nyit a zeneművek megértéséhez
- tájékozódási pontokat ad a zene- és más művészetek területén
- rengeteg ponton kapcsolódik a gimnázium keretein belüli és iskolán kívüli ismeretszerzési forrásokhoz: a többi művészeti ág (képzőművészet, építőművészet,

irodalom, filmművészet, színház, etc.), a történelem, a társadalomtörténet, a művelődéstörténet, a nyelvtudomány és a természet-tudományok területeit is ideértve - kialakításának további, hangsúlyozott célja ezen fent említett, az oktatás során szétaprózódott ismeretek egységbe való foglalása, párhuzamosan a linearitás érzésének megerősítésével

A kulcskompetenciák fejlesztési lehetőségei az ének-zene oktatás keretein belül

Az iskolai nevelés alapfeladata a kulcskompetenciák fejlesztése. Ennek területe lehet és kell, hogy legyen az ének-zene oktatása is. A szaktárgy oktatásának sajátosságai miatt nem specifikusak az egyes évfolyamok célkitűzései a kulcskompetenciák terén. A négy év során szinte mindvégig azonos területeken, párhuzamosan lehet előrelépni: a kompetenciák fejlesztésében évről-évre történő változás csakis mennyiségi, nem pedig minőségi szinten történik a tanulók életkorának és érettségének előrehaladtával. A tantárgy gimnáziumi oktatásának kezdetétől fejleszthető valamennyi kulcskompetencia, a részterületek egymáshoz viszonyított aránya módosulhat csak az adott ismeretkör és zenei képességfejlesztés következtében.

Az *anyanyelvi kommunikáció kompetenciája* fejleszthető a hallott és énekelt szöveges zene szövegének értelmezésével, megértésével. A hallott zene kapcsán történő szövegértelmezés a már ismert utak helyett új lehetőségeket kínál, a zene absztrakcióját is bevonva az értelmezés folyamatába. A tisztán instrumentális zenék értelmezése méginkább elősegíti a bonyolultabb érzések, érzelmek és absztrakciók verbális kifejezését. A véleménynyilvánítás, a vélemények meghallgatása és értelmezése, ütköztetése kimondottan fejleszti az anyanyelvi kommunikáció kulcskompetenciáját.

A középiskolai zeneoktatás tartalma miatt erősen az európai zenekultúra megismertetésére koncentrál. Ebből következően az ének-zene óra - a köznapi nyelvhasználathoz képest sokszor emelkedettebb - idegennyelvi szövegekkel való konfrontáció területe. A szövegek megértése, a hallott idegennyelvű szöveg, a magyar megfelelőekkel való összevetése közvetlenül szolgálja az *idegen nyelvű kommunikáció kulcskompetenciáját*. A tanórákon előforduló zenei és nem zenei, gyakran idegen eredetű szakkifejezések etimológiai magyarázata is ezt a célt szolgálja. A tanórai idegen nyelvi kommunikáció leginkább befogadást jelent és a legritkább esetben aktív: végső esetben is csak az idegen nyelven való éneklés érhető ezalatt. Ennek ellenére kultúrák és nyelvek közti gyakorta gyors váltás, az európai nagy (zene)kultúrák megismerése mégiscsak az idegen nyelvi kommunikáció kulcskompetenciáját fejleszti.

A zene mint a legabsztraktabb művészet nagy mértékben hozzájárul a *matematikai kompetencia* fejlesztésében. A formalítás és -érzkelés, a hallott zene absztrahálása akár betűk segítségével, a modellalkotás feladata is ezt a célt segítik elő. A nagyobb zenei összefüggések felbontása kisebb alkotóelemekre, az arányérzet kialakítása is a matematikai kompetenciát fejlesztheti. A fent említett folyamatok azonban mindig a gyakorlat és az elmélet szoros egymásmelletiségének jegyében zajlanak, így biztosítva az állandó visszacsatolást és az absztrahálás képességének fejlesztését.

A zeneoktatás – bár áttételesen – a *természettudományos kompetencia* fejlesztésében is szerepet játszhat: az egyes zenetörténeti korszakok világszemlélete, a tudományos gondolkodás kihatása a művészetekre és a művészre, a technika fejlődésének hatása a hangzó zene megszólalási lehetőségeinek szélesítésében, valamint a természet és a technika mint a (zene)művészet állandó forrása ráirányítja a figyelmet az ember és a természeti világ állandó kölcsönhatására.

A középiskolai ének-zene oktatás több építőeleme is teret ad a *digitális kompetencia* fejlesztésére: digitális prezentáció készítése az adott tananyaghoz, az alkalmankénti projektkészítés, valamint az interneten fellelhető kapcsolódó tudásanyag elérése, annak rendszerezése, kritikus szemlélete és beépítése az órán tanultak közé.

Az ének-zene szaktárgy ismeretanyagának elsajátítása feltételezi és nagyban fejleszti a *hatékony, önálló tanulás kulcskompetenciáját*. A tanórán hallottak jegyzetelése, a jegyzet rendezése, esetenként a kiegészítés alapfeladatok a számonkérés tükrében. Szintén elősegíti a tanulás kompetenciájának fejlődését a számonkérésekre való készülés: a tananyag előre megadott szempontok alapján történő rendszerezése és az esszenciális tudásanyagot megállapítása is ezt a célt szolgálja. A már meglévő, más szakterületen megszerzett tudás aktivizálása és integrálása a szaktárgy ismeretanyagába, valamint ezen ismeretanyag felhasználása a többi szakórán nagyban szolgálja a tudásanyag rendszerezését, egységben látását és erősíti ezáltal a hatékony, önálló tanulás kulcskompetenciáját.

A közösségben történő aktív zenélés, az egyén szerepe és elhelyezkedése e folyamatban jól modellezi az individuum ideális helyzetét egy ideális társadalomban. A közös zenélés feltételeinek megteremtése, a közösség szempontjainak elfogadása és összeegyeztetése az egyéni érdekekkel, az egyéni tehetség és erő önzetlen átadása a közös alkotó folyamat sikeréért mind erősíti a *szociális és állampolgári kompetencia* fontosságának tudatát. Közvetlenül, explicit módon fejleszti e kompetencia területét a tantárgy oktatása során közvetített anyag erkölcsi tartalma: a zeneművekben a tanuló elé állított példák érzékeny tesznek a többfajta kultúra, a különböző nyelvek és sorsok befogadására.

A zenei improvizáció, az új, az ismeretlen felé való nyitottság és befogadás képessége, valamint a kreatív zenélés fejleszti a *kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia* területét. A befogadott zene interpretációjának vagy éppen az alkotásnak a folyamatában a zeneoktatás a legmesszebbmenően teret enged az egyéni utaknak. A felhalmozott tudásanyag, a képességek és a tehetség szabad és egyéni kombinálásának lehetősége szintén a fenti kompetenciát fejleszti.

Az ének-zene szaktárgy területénél fogva a leginkább *az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség kulcskompetenciáját* hivatott fejleszteni. A befogadás szintjén a tanulók számára új és ismeretlen impulzusokat közvetít a zeneművészet területén: az értékek és stílusok pluralizmusa és összevetésének eredőjéből kialakulhat az az esztétikai ítézőképeség, amely segítségével képessé válnak a tanulók elkülöníteni egymástól az értékest és az értéktelent a zeneművészetben és más művészeti ágakban, valamint, hogy képesek lesznek a zenét mint a legabsztraktabb művészetet értelmezni és elfogadni. A zenei alkotás területén a négy év feladata, hogy kifejlessze a zenei önkifejezés iránti igényt, annak elfogadását, tiszteletét, valamint, hogy elvezesse az egyént e területen a számára legmegfelelőbb önkifejezési módhoz.

Értékelés és számonkérés alapelvei és módszerei

Mivel a fent említett alapvető feladatrendszer és célkitűzések nagy része nem értékelhető igazságos és objektív mércével (értsd ezalatt az énekes képességeket, a hallást, a zeneértést, a zene befogadását), a számonkérés csakis a következőkre korlátozódik:

- a minden zenei elő- és külön képzettség nélkül mindenki által elsajátítható énekes készségről való önként választható beszámoló

- a mindenki által elsajátítható, objektíven mérhető egyéb tudás számonkérése írásbeli dolgozat, esetenként szóbeli felelet formájában

ÉNEK - ZENE

7. osztály

Évi óraszám: 74 óra

Általános célkitűzések, feladatok

- a zenei téren való diffúz, hiányzó tudás és készségrendszer egységesítése, pótlása, rendszerezése
- a következő évek feladatrendszerének előkészítése és bevezetése

Fejlesztési követelmények

Az alábbi következő készségek fejlesztési kerete:

- a bő első félévben a magyar népzene stílusköre
- a szűk második félévben a bécsi klasszika stílusköre

Énekes készségek

- konkrét dalanyag elsajátítása emlékezetből, memóriafejlesztés
- az éneklés énektechnikai feltételeinek megteremtése (hangképzés, fokozatos ambitusnövelés, szókincs)
- stílusos éneklésmód kialakítása (parlando-rubato és tempo giusto)
- a közös éneklés feltételeinek kialakítása (kézre éneklés)
- alapvetően egyszólamúság, kevés többszólamú tétel – főként kánonok éneklése

Zenei olvasás-írás

- alapvető kottaolvasási ismeretek: szolmizáció, ütemmutató, ritmusértékek, ötvonalas rendszer, kulcsok, előjegyzés, ABC-s hangok, módosított hangok
- kotta utáni és kombinált daltanulás
- alapvető, ám minimális íráskészség: szolmizáció és vonalrendszer
- minimális hallás utáni írás, főként ritmus, dallamírás segítségével

Hallásfejlesztés

- leginkább hallás utáni daltanítással, közös énekléssel
- formaérzet, a dúr és moll hangsor megkülönböztetése, tonalitásérzet (tonika felismerése), hangerő és hangszín, tempók megkülönböztetésének képessége

Zeneértés

- alapvető terminus technikusok elsajátítása (ideértve az olvasás-íráshoz, hallásfejlesztéshez szükséges szakszókincset)
- alapvető formatan
- minimális harmóniatan
- hangszerismeret

A továbbhaladás feltételei

A fent említett ismeretekről – az értékelés és számonkérés alapelveinek és módszereinek megfelelő módon való elégséges számadás. Különös tekintettel az alapszókincsre és az alapismeretekre.

Tankönyv

Lukin László-Ugrin Gábor: Ének-zene középiskola 9-10. évfolyam, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2002, Budapest

ÉNEK - ZENE

8. osztály

Évi óraszám: 74 óra

Általános célkitűzések, feladatok

- az alapozó évben megszerzett tudásanyag, ismeretanyag és képességek rendszerének alkalmazása, bevésése és készség szintre emelése
- következő évek új feladatrendszerének bevezetése

Fejlesztési követelmények

Az alább következő készségek fejlesztési kerete:

- az első bő félévben a zenetörténet kezdetei után a középkor stílusköre
- a szűk második félévben reneszánsz és a korabarokk stílusköre

Énekes készségek

- konkrét dalanyag elsajátítása emlékezetből, memóriafejlesztés, a meglévő repertoár elmélyítése, egy állandó, aktív repertoár kialakítása
- az éneklés énektechnikai feltételeinek tudatos fejlesztése (hangképzés, fokozatos ambitusnövelés, szókincs)
- az időben és előadásmódban messzebb lévő stíluskörök dalanyagának stílusos előadása
- a közös éneklés feltételeinek erősítése (kézre éneklés, előénekes nélküli éneklés fejlesztése)
- alapvetően egyszólamúság, kevés többszólamú tétel – a korai többszólamúság területéről vett részletek, és az egyszerűbb reneszánsz többszólamú tételek mellett főként kánonok éneklése

Zenei olvasás-írás

- alapvető kottaolvasási ismeretek alkalmazása: felismerés és írás
- kotta utáni és kombinált daltanulás
- alapvető, ám minimális íráskészség: a szolmizáció és vonalrendszer viszonyának erősítése
- minimális hallás utáni írás, főként ritmus, dallamírás segítségével

Hallásfejlesztés

- leginkább hallás utáni daltanítással, közös énekléssel
- emellett a zenehallgatással történő zeneértés hallási feltételeinek megteremtése: a hallott zene formaérzetének kialakítása, zenei memória fejlesztése, a stílusok iránti érzékenység kialakítása, a vokális és instrumentális hangszínek megkülönböztetése
- formaérzet, a dúr és moll hangsor megkülönböztetése, tonalitásérzet (tonika felismerése), hangerő és hangszín, tempók megkülönböztetésének képessége

Zeneértés

- alapvető terminus technikusok alkalmazása a hallott és tárgyalt zene kapcsán
- a zenetörténet korszakolásának elkezdése, a linearitás érzetének kialakítása
- a korszakok stiláris és általános jellemzőinek megismerése
- a műfaji és formai ismeretek elsajátítása, és felismerése
- a zeneművészet és a társművészetek, a tudomány és a technika közti kölcsönhatások ismertetése: a rendszerszerű szemlélet bevezetése

A továbbhaladás feltételei

A fent említett ismeretekről – az értékelés és számonkérés alapelveinek és módszereinek megfelelő módon való elégséges számadás. Különös tekintettel a tárgyalt korszakokhoz kapcsolódó ismeretek körére.

Tankönyv

Lukin László-Ugrin Gábor: Ének-zene középiskola 9-10. évfolyam, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2002, Budapest

ÉNEK - ZENE

9. osztály

Évi óraszám: 37 óra

Általános célkitűzések, feladatok

- a hetedik és nyolcadik évfolyamon megalapozott tudás és képességek továbbfejlesztése
- különös figyelem az értő zenehallgatás képességének kialakítására
- a zenei alapműveltség rendszerezése, kialakítása

Fejlesztési követelmények

Az alább következő készségek fejlesztési kerete:

- a bő első félévben barokk zene stílusköre
- a szűk második félévben a bécsi klasszika stílusköre

Énekes készségek

- konkrét dalanyag elsajátítása emlékezetből és kottából
- az éneklés énektechnikai feltételeinek folyamatos javítása (hangképzés, fokozatos ambitusnövelés, szókincs)
- stílusos éneklésmód kialakítása az adott stíluskörökben
- a közös éneklés feltételeinek gyakorlása (kézre éneklés, a zenei folyamatok leolvasása)
- egyszólamúság, néhány többszólamú tétel – főként kánonok, ritkábban két-, háromszólamúság
- hangszerkísérettel való együttműködés

Zenei olvasás-írás

- főként olvasás
- az alapvető kottaolvasási ismeretek (lásd hetedik évfolyam) folyamatos alkalmazása
- kotta utáni és kombinált daltanulás
- minimális hallás utáni írás, főként ritmus, esetenként dallamírás segítségével

Hallásfejlesztés

- leginkább hallás utáni és kombinált daltanítással
- a formaérzet erősítése, a megismert műfajbeli és stílusbeli sajátosságok felismerése hallás alapján

Zeneértés

- a stílusok és műfaji jellegzetességek megismerése
- a zeneértéshez szükséges további háttérismeretek elsajátítása
- az eddigi ismeretek rendszerezésének, nagyobb összefüggésbe való elhelyezésének képessége

A továbbhaladás feltételei

A fent említett ismeretekről – az értékelés és számonkérés alapelveinek és módszereinek megfelelő módon való elégséges számadás. Különös tekintettel stílusbeli és műfaji jellegzetességekre, háttérismeretekre.

Tankönyv

Lukin László-Ugrin Gábor: Ének-zene középiskola 9-10. évfolyam, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2002, Budapest

ÉNEK - ZENE

10. osztály

Évi óraszám: 37 óra

Általános célkitűzések, feladatok

- az előző három évben kialakult képességek felerjesztése, a készségek automatizálása
- különös figyelem az értő és kritikus zenehallgatás képességének fejlesztésére, az önálló igény kialakítása
- a négy év alatt elsajátított zenei alapműveltség rendszerezése, egységben látása

Fejlesztési követelmények

Az alább következő készségek fejlesztési kerete:

- a bő első félévben a romantika és a századforduló stílusköre
- a szűk második félévben a huszadik századi és kortárs zene stílusköre

Énekes készségek

- konkrét dalanyag elsajátítása emlékezetből és kottából
- a három év alatt elsajátított repertoár ismétlése, állandó, aktív és közös dallamkincs létrehozása
- az éneklés énektechnikai feltételeinek folyamatos javítása (hangképzés, fokozatos ambitusnövelés, szókincs)
- stílusos éneklésmód kialakítása az adott stíluskörökben
- a közös éneklés feltételeinek (kézre éneklés, a zenei folyamatok leolvasása) és a vezetés nélküli éneklés gyakorlása
- egyszólamúság, néhány többszólamú tétel – főként kánonok, ritkábban két-, háromszólamúság
- hangszerkíséréssel való együttműködés

Zenei olvasás-írás

- főként olvasás
- az alapvető kottaolvasási ismeretek (lásd hetedik évfolyam) folyamatos alkalmazása
- kotta utáni és kombinált daltanulás
- minimális hallás utáni írás, főként ritmus, esetenként dallamírás segítségével

Hallásfejlesztés

- leginkább hallás utáni és kombinált daltanítással
- a formaérzet erősítése, a megismert műfajbeli és stílusbeli sajátosságok felismerése hallás alapján
- fokozott érzékenység a hangszínek, a szélsőséges dinamika befogadására
- a huszadik századi és kortárs zenék értéséhez szükséges hozzáállás kialakítása

Zeneértés

- a stílusok és műfaji jellegzetességek megismerése
- a zeneértéshez szükséges további háttérismeretek elsajátítása
- az eddigi ismeretek rendszerezésének, nagyobb összefüggésbe való elhelyezésének képessége

A továbbhaladás feltételei

A fent említett ismeretekről – az értékelés és számonkérés alapelveinek és módszereinek megfelelő módon való elégséges számadás. Különös tekintettel stílusbeli és műfaji jellegzetességekre, háttérismeretekre. Mindezt az elmúlt évek anyagának rendszerező számonkérésével kiegészítve.

Tankönyv

Lukin László-Ugrin Gábor: Ének-zene középiskola 9-10. évfolyam, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2002, Budapest